

Fişleri Çekme Zamanı

Andreas Malm

28.07.2019

İçindekiler

Fişleri Çekme Zamanı	9
Akışa Geçiş	10
Şirketlerin İştahlarını Kapatın Sorunlar	13
Lauderdale Paradoksu'nun Üstesin- den Gelmek	19
Planlamanın Kaçınılmazlığı	22
Savaş Ekonomisine Doğru?	24
El Frenini Çekmek	26

Orjinali ve tam hali ROAR dergisinin iklim değişikliğini konu edindiği, ekoloji gündemli sayısında yayınlanan Fişleri Çekme Zamanı, iklim değişikliği tartışmalarında sıklıkla konu edilen fosil yakıtları ele alıyor. Daha önce fosil yakıtların iklim değişikliğine etkileri ve “geleneksel enerji kaynakları”nın kapitalizmle ilişkisini yazılarında konu edinen Andreas Malm’ın yazısını, iklim değişikliğini de dergimize taşıdığımız bu sayımızda yer vermek istedik.

İklim değişikliği tartışmalarında, özellikle fosil yakıtların kullanımının doğaya etkisi, meseleyi sadece anti kapitalist bir bakış açısıyla yorumlayanlar tarafından vurgulanmıyor. Tüm yenilenebilir enerji savunucularınca bu durum aslında eleştirilerin merkezi konumunda. Malm’ın fosil yakıt kullanımını kapitalizm karşıtı bir perspektifle değerlendirdiği yazısı, tam da bu noktada oldukça iyi veriler sunuyor. Ancak tekrar altını çizelim, tüm yenilenebilir enerji savunucuları Malm ile benzer bir kapitalizm karşıtı perspektifi taşımıyor.

Aslında bu anti kapitalist perspektiften uzak, yenilenebilir enerji savunusunun nereye denk düştüğünü anlamak gerekiyor. Kapitalizm içerisinde yenilenebilir enerji büyük bir sektör; daha doğrusu gittikçe büyüyen bir sektör. İklim değişikliği tartışmalarında özellikle bu bölümü akılda tutmak gerekiyor. Yenilenebilir enerji şirketlerinin lobi çalışmalarında

rından uzak bir şekilde bu tartışmaları görmek gerekli. Evet, fosil yakıtların doğaya yönelik tahribatı oldukça açık, öte yandan yenilenebilir enerjinin şirketlerin kar stratejileri, merkezi ve büyük ölçekteki planlamalarıyla bu enerjinin de doğaya yönelik tahribatı azımsanamayacak kadar çok. En basitinden Karadeniz’de yapılan ve yapımı sürmekte olan HES’lerin etkisini göz önünde bulundurmak bu durumu anlamak için yeterli olacaktır.

Malm’ın geleneksel enerji yerine kullanılmasını savunduğu yenilenebilir enerji anlayışı hemfikir olmadığımız kısımların başında geliyor. Yenilenebilir enerji sektörünün, tüm enerji şirketlerinin yatırımlarını arttırdığı bir alan olduğu Malm tarafından da paylaşılıyor. Ancak BP ve Shell örneklerinde olduğu gibi, fosil yakıt şirketlerinin bu alandan yavaş yavaş çekilmesi örneği üzerinden Lauderdale Paraoksu’na ulaşıyor. “Değişim değeri” ne kadar düşükse sermaye ürünü pazara satmakta isteksiz davranacaktır! Hatta Malm, buradan “res communes” (kimseye ait olmayan, kolektif) şeylerin atıl bir şekilde duracağı yargısına varıyor.

Ancak fosil yakıt şirketlerinin, yenilenebilir enerji piyasasından çekildiğini düşünmek belki erken bir yargı. Keza BP ve Shell örneklerinin dışında, Chevron ve ExxonMobil gibi şirketler yenilenebilir enerji sektörünün hala en önemli isimlerinden. Fitch Ra-

tings'in 2018 Nisan raporlarında, dünya genelindeki büyük petrol şirketlerinin yenilenebilir enerji yatırımlarının yükselişte olduğu açık bir şekilde görülüyor. Benzer şekilde, Statoil (Equinor) ve Eni gibi Avrupa'nın önde gelen petrol şirketleri de aynı sektöre yatırım yapmayı sürdürüyor.

Yani fosil yakıt şirketleri, yenilenebilir enerji sektörüne yaptıkları yatırımlarla dünyayı kurtarıyor. Belki de paradoks olan bu durumdur!

Yazıda, iklim değişikliğine çözüm olarak yükseltile alternatiflerden birisi olarak "planlama" ve "savaş ekonomisi planlamaları" geliyor. Devletin ve onun piyasaya yapacağı baskı üzerinden ekoloji için düzelmeye bekleyen anlayışın kaçırdığı devlet ve kapitalizmin tarihsel süreç içerisindeki ayrılmaz varoluşu ve bu varoluşun neden olduğu tahribattır.

Malm, özellikle son kısımda ekolojik anlamıyla bir iyileşmenin gerçekleşmesi için servetin yok edilmesi gerekliliği, toplumsal güç ilişkilerinin (özellikle fosil yakıt şirketlerinin sahiplerinin bu ilişkideki pozisyonlarını açığa çıkararak) önündeki perdenin kaldırılmasını istiyor. Bu isteğin benzer şekilde, özellikle yenilenebilir enerji sektöründeki görünmez kısımların açığa çıkarılmasıyla tamamlanacağını düşünüyoruz.

Andreas Malm'ın fosil yakıt şirketleri ve kapitalizm arasındaki ilişkiyi farklı bir bakış açısıyla kaleme aldığı yazıyı, belirttiğimiz ve hemfikir olmadığını

mız kısımlarla birlikte, iklim değişikliği tartışmalarında farklı bir taraf olduğundan yayınıyoruz. Bu tartışmalarda, fosil yakıt nasıl bir sektörese yenilenebilir enerjinin de bir sektör olduğunu gözden çıkarmamak önemli. Ekolojik uyumlu, devletsiz, kapitalist olmayan, merkezi olmayan ve doğrudan ihtiyaçlar kullanılacak yöntemlerle üretim ve tüketimi konuşmanın ve pratiklemenin dışında başka bir alternatif yok. Ve bu durum devletlerin ve şirketlerin imzalayacakları protokollerden daha elzem ve daha gerçekçi!

Okuyacağınız çeviride yazarın kullandığı kavramlar mümkün olduğu kadar aslına uygun, birebir karşılığıyla kullanılmaya gayret edilmiştir. “Flow”, “akış” olarak çevrilmiştir. Konuyla ilgili diğer dillerde araştırma ve okuma yapacak insanlar bu sayede daha rahat bir okuma yapabileceklerdir ümidiyle.

Sermaye, fosil ekonomisinden çıkışa yol göstermeyecek. Sadece hareketlerin hareketi, az kalan zamanda düşmandan daha büyük bir sosyal güç toplayabilir.

Fişleri Çekme Zamanı

Şimdi en iyi umudumuz, akışa hemen geri dönmek. CO2 emisyonlarının sifıra yaklaştırılması gerekiyor: Herhangi bir emisyon üretmeyen bazı enerjiler dünyayı muazzam bir şekilde ısıtıyor. Güneş, bir saatte insanların bir yılda tükettiğinden daha fazla enerji üretiyor. Başka bir ifadeyle, dünyanın güneş ışığını yakalama oranı, insanların şu an yararlandığından 10000 kat daha fazladır – elbette bu tamamen teorik bir potansiyel, bu potansiyele ulaşamayan coğrafi bölgeleri çıkarsak bile, ortadaki güneş enerjisi akışı fosil yakıt stoğunun yıllık tüketiminden bin kat daha fazladır.

Sadece rüzgarın enerji akışı bile bütün dünyaya güç verebilir. Doğrudan güneş ısınımının muazzam kapasitesi gibi bir enerjiye sahip değildir, ancak teknik olarak mevcut tedarikin ve mevcut enerji talebinin bir ile yirmi dört katı arasında bir enerji barındırdığı tahmin edilmektedir.

Diğer yenilenebilir enerjiler -jeotermal, gelgit, dalga ve su- önemli katkılarda bulunabilir belki, ancak güneş ve rüzgâr vaatlerinin gerisinde kalmaktadırlar. Fosil ekonomisinden önce enerji ihtiyaçlarını su karşılayabiliyorsa, fosilin sonrasında da güneş ve rüzgar bunu pekala yapabilir.

Akışa Geçiş

Akışa (Güneşten kaynaklanan ve biyosferden akan tüm enerji sistemlerine) geçiş en hızlı şekilde nasıl sağlanabilir? Bugüne kadarki en kapsamlı çalışmada, Amerikalı araştırmacılar Mark Z. Jacobson ve Mark A. Delucchi tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada 2030 yılına kadar tüm yeni enerjilerin rüzgar, güneş, jeotermal, gelgit ve hidroelektrik tesislerinden elde edilebileceği öne sürülüyor. Böylece ihtiyaçlarına yönelik üretim yeteneklerini yeniden yönlendiren dünya, bir daha kömür yakıtlı -hatta nükleer- enerji santrali, gazhane, içten yanmalı motor veya benzin istasyonu inşa etmek zorunda kalmayabilir.

Günümüz dünyasında, akışın kullanımı her yıl üssel olarak artan bir patlamaya sahip, rüzgar ve güneş enerjisi kullanımı her geçen gün katlanarak artıyor. Finansal krize rağmen, küresel rüzgar enerjisi kapasitesi 2009 yılında yüzde 32 oranında artmış; Fo-

tovoltaikler içinse -güneş panelleri olarak da bilinir- bu rakam %53'e ulaştı. ABD'de Nisan 2014'e kadar ki on sekiz ayda, önceki otuz yıldan daha fazla güneş enerjisi kullanılmaya başlandı; 2013'te, Massachusetts ve Vermont'taki elektriğin yüzde 100'ü güneşten gelirken, Çin herhangi bir ülkenin bir yılda kurduğundan daha fazla güneş paneli kurdu.

Yine de akış fosil kovanında bir damla su olarak kaldı ve emisyon patlamasını azaltan hiç bir etki gösteremedi. 1990 ile 2008 arasında -ilk dört IPCC raporundan- dünya ekonomisinde yenilenebilir enerjiden 57 kat daha fazla fosil enerjisi dolaşıma girdi; 2008 yılına kadar rüzgar temel enerji arzının %1.1'lik bir değeri, güneş paneli ise mikroskobik bir değer olan yüzde 0.06'sını karşıladı; hidroelektrik santralleri saymazsak, yenilenebilir elektriğin sadece yüzde 3'ünü oluşturdu. 2013 yılında dünya ekonomisine en fazla kömürden elde edilen enerji girmiştir. Bu nasıl olabilir? Neden insanlık, fosil ekonomisinden çıkıp da yaşamı temel alan bir akış enerjisine geçmeye canla başla çalışmıyor? İnsanlığın yolunu hangi engeller kapatıyor?

Buradaki asıl sebep fiyat: Fosil yakıtlar hala daha ucuzdur. Ve aslında, milenyumun ilk 10 yılında, yenilenebilir kaynaklar halen geleneksel enerji kaynaklarından daha fazla maliyetlidir. Ancak aradaki fark hızla azaldı. ABD'nin pek çok yerinde, kıyı rüz-

garı enerjisi maaliyeti ile fosil enerji maliyeti zaten kafa kafayaydı, ayrıca türbinlerin fiyatı son otuz yıl içinde yılda yüzde 5 oranında düştü. Güneş panellerinde ise maliyetler rüzgar enerjisine göre iki kat düşüş yaşadı. 2014 yılında, sadece üç yılda içerisindeki %60'lık bir düşüşün ardından, güneş panelleri 1975'te inşa edilenlerin sadece yüzde birine mal oldu. Yenilenebilir enerjileri herhangi bir sübvansiyon desteği olmadan “şebeke paritesine” (maliyetlerin geleneksel enerjilerle eşlendiği veya onların maliyetinden daha düşük olduğunu belirten terim) ulaşmışlardır. Devletin fosil enerjiye gösterdiği sübvansiyonlar olmasaydı -2013'te yenilenebilir enerji kaynaklarından altı kat daha büyüktü ve hiçbir düşüş belirtisi göstermedi- güneş ve rüzgar göreceli olarak daha düşük fiyatlara sahip olmuş olabilirdi. Fosil yakıtların piyasa fiyatına iklim değişikliği, hava kirliliği, ölümcül kazalar ve diğer “dışsallıklar” dahil edilseydi, fiyatlarının yenilenebilir enerji fiyatları karşısında hiçbir şansı olmazdı.

Akışın fiyatlarındaki süregelen düşüş, onun tabiatının bir işlevidir: yakıt (güneş,rüzgar vs..) zaten oradadır. Maliyet değerine sahip olan tek şey, yakıtın enerjisini yakalama, dönüştürme ve depolama teknolojisidir; tüm teknolojiler gibi, o da ölçek ekonomisine tabidir: seri üretim, panellerin ve türbinlerin maliyetlerini düşürür. Güneş paneli tesislerinin

kümülatif hacmi iki katına çıktığında, piyasa fiyatları kabaca %20 azaldı.

Dahası, performansı arttırmak ve maliyetleri düşürmek için sayısız potansiyel var. İklim tartışmasının belki de iyimserlik ve ütopyacılıkla harmanlanmış tek tartışma konusunda uzmanlar, hem güneş enerjisinin hem de rüzgârın 2025'ten bir süre önce fosil yakıtlardan daha ucuz olacağını tahmin ediyorlar. Kömür, petrol ve doğalgazın yenilenebilir enerji seçeneklerinden daha pahalı olması sebebiyle tercih edilmeyeceği ve “toprakta kalacağı” söyleniyor.

Şirketlerin İştahlarını Kapatın Sorunlar

Düşen fiyatların güneş ve rüzgarın kusursuz nimetler olmasından kaynaklandığını düşünmek normaldir. Ne yazık ki, durum o kadar da net değil.

Yirmi birinci yüzyılın başlarında, güneş enerjisi endüstrisindeki en büyük iki oyuncusu, her ikisi de yeni keşfettikleri değerleri büyük reklam ve pazarlama etkisi için kullanan BP ve Shell'di, BP kendini “Beyond Petroleum” olarak tanıtıyor ve Shell ise aynı zamanda iki sayfalık “yeni bir enerji geleceğine” olan inanç konulu broşürler hazırlıyordu. Bir süre-

dir, bu petrol devleri aynı zamanda dünyanın en büyük ikinci ve dördüncü güneş paneli üreticileriydi, görünüşe göre “nemli” kaynaklarını sektöre sokmaya kararlıydılar.

Ancak 2006 yılında, Shell güneş iştirakini sattı. 2008’de, dünyanın en büyük açık deniz rüzgâr çiftliği olması planlanan Londra Array’den çekildi ve ertesi yıl şirket sektörden tamamen çıkışını açıkladı: Güneşe veya rüzgâra daha fazla yatırım yapılmayacaktı. Neden? “Portföyümüzdeki diğer yatırımlarla – petrol ve doğal gaz- rekabet etmek için mücadele etmeye devam ediyorlar” dedi sözcü Linda Cook. BP panel fabrikalarını kademeli olarak kapattı ve 2011’de güneşten “para kazanmadığını” söyledi. İki yıl sonra, Shell’in öncülüğünü takip etti: “Güneş enerjisinde havlu attık. Bunun sebebi güneş enerjisinin uygulanabilir bir enerji kaynağı olmaması değil, ancak 35 yıl boyunca çalıştık ve gerçekten hiçbir zaman para kazanmadık” dedi CEO Bob Dudley. Şirketin ABD rüzgar enerjisi sektöründeki varlıklarını önlem amaçlı olarak satmaya devam edeceklerdi.

Daha detaylı olarak konuşursak, her iki şirket de sektörden çekilişlerini güneş panellerdeki fiyat düşüşlerine bağladı. Yakıtı çıkarıp piyasaya satamadıkları için, kendiliğinden genişleyen değere uygun tek şey teknolojiyi üretmek olacaktı; kar marjları ise her geçen yıl daha da daraldı, temelde yaptıkları işte - petrol- karşılığı bulunmayan bir durumdu. BP Alternative Energy’nin eski bir stratejisti “BP güneş enerjisini karlı hale getiremedi. Sanayiye ayak uyduramadılar ve gereken sermaye tahsisatını beğenme-

diler. Petrol varili başına 100 dolar olduğunda, kurul kazançlarını maksimize etmek için yaptıkları temel işe odaklanmak istiyor” dedi. Kararın arkasındaki sebep olarak şunu belirtti: “Kar amaçlı bir işteyseniz; istikarlı ve yüksek fiyat, düşüş eğiliminde olan düşük fiyattan daha iyidir”.

Solar Shell’deki eski bir yönetici: “Petrol piyasasında, fiyatlar döngüsel olarak artar. Güneş enerjisinde ise fiyat sadece bir yoldan gidiyor -aşağı-”. “Petrol şirketleri otuz yıl boyunca çalışması gereken tesislere yatırım yaparlar, bir güneş enerjisi üretim tesisine yapılan yatırım beş yıldan önce rekabet edebilecek bir seviyeye ulaşmıyor. Bu da petrol şirketlerinin bu alandaki çalışma coşkusu öldürüyor.”

Akış enerjisinin ucuzdan çok daha ucuza doğru yola çıktığını düşünüp bu işten vazgeçenler sadece kökleşmiş petrol şirketleri değildir. 2012 yılında Siemens, fiyatlardan dolayı güneş enerjisi yatırımlarını bitireceğini söyledi; Bosch da aynı yöne doğru gidiyor; Almanya’da halka açık ilk güneş enerjisi şirketi olan Solon iflas etti. Daha çok bilinen bir iflas ise, Çin’deki panel üreticilerinden gelen rekabete dayanamayan Kaliforniya güneş enerjisi şirketi Solyndra’nın iflasıydı: Çinli üreticiler ilk önce Alman pazarı, ardından mali kriz sonrasında devlet kredileri tarafından teşvik edildi. Seri üretime dahil olmayan Çin panel fabrikaları gerekenden fazla kapasite ge-

liştirdi. Bu, şimdiye dek hiç olmadığı kadar güneş enerjisine ihtiyaç duyan bir tür -İnsan- için başka bir nimet olarak görülecektir, ancak bu durum endüstriyi sarstı, bir dizi iflasa yol açtı -Çin’de de dahil olmak üzere, sektördeki ana şirketlerden birinin iflasına yol açtı- AB’yi ithalat vergileri uygulamaya iten bu durum bütün çevrelerden kapitalistlerin “iştahını” kaçırdı.

2011’deki zirvesinden 2013 yılına kadar, yenilenebilir enerji küresel yatırımları yüzde 23 oranında düştü. Avrupa’da bu rakam çarpıcı bir şekilde yüzde 44 oldu. Güneş enerjisi sert bir düşüş yaşadı; rüzgar enerjisi ise daha esnek olduğunu kanıtladı; risk sermayesi ve özel sermaye, çok düşük kar marjlarından kendilerini kurtardı, sektördeki katılım 2005’teki seviyelere geriledi. Devletin harcaması için olmasaydı -hala artıyor ancak çok düşük seviyede- bu gerileme daha da derin olacaktı.

Güneş paneli ve türbinlerin fiyatları çok daha hızlı bir şekilde düştüğü için bu yıllarda kurulu kapasitenin artmakta olduğunu görüldü. Ancak bu durum Bloomberg Yeni Enerji Finansmanı gibi önemli bir aktör için sadece bir teselliydi: “Yatırımdaki düşüş sanayi ve yatırımcıların, finansörlerin enerji sisteminin dekarbonizasyonuna olan dolar taahhütlerini arttırmalarını umut edenler, için hayal kırıklığı yarattı”. Başka bir deyişle, sermaye, çoğu kişinin beklediği

gibi akışa yönelmedi. Bu durum büyük çoğunlukla, akış enerjisine yapılacak yatırımların ve karşılığında alınacak sosyal kazançların -iklim değişikliğinin yavaşlaması- arasındaki uçurumun gitgide derinleşmesinden kaynaklanıyordu.

Lauderdale Paradoksu'nun Üstesinden Gelmek

Bu trendlerin devam edip etmeyeceğini söylemek için henüz çok erken, ancak burada “Lauderdale paradoksunun” bir versiyonunun dış hatlarını belirtiyoruz: Bir ürünün ışık ya da hava gibi bir yaşam zorunluluğuna bağlı olan “değişim değeri” ne kadar düşükse, sermaye bu ürünü pazara sunmakta o kadar isteksiz davranacaktır. Akıştan çıkan enerji fiyatı, yakıtın sıfır maliyetine ne kadar yaklaşırsa, kar yapma olasılığı o kadar az ve özel yatırımlar o kadar yetersiz olacaktır. Eğer bu doğruysa, kapitalist mülkiyet ilişkileri temelinde güneş ve rüzgâr enerjisi potansiyelinin gerçekleşmesi, bir noktada girişimde bulunanın kendi kendine zarar veren başka bir şeye dönüşecektir.

Akışın zaman-mekansal profili, fosil sermayesinin ilkel birikimi kadar kazançlı olan hiçbir şeye izin ver-

mez. Akış ayrı bir odaya gizlenmediğinden, birisinin toplayacağı bir meyve gibi doğada durduğundan, üretiminde elde edilecek çok az maddi kazanç vardır – enerji kaynağının konumu ile tüketicilerinki arasında sermaye ile emek arasındaki uçurumun yeniden üretilebildiği bir boşluk yoktur. Özetlemek gerekirse res communes (kimseye ait olmayan ve herkesin kullanabileceği şeyler) atıl bir şekilde durmaktadır. Bu geçiş (fosilden akışa geçiş) Catch-22 hikayesindeki “soğuktan ölme” gibi görülmektedir (veya sıklıkla belirtildiği gibi bir kurtuluş olarak adlandıracaktır). Bu durumdan kurtulmayı başarırızsa ilişkilerin, somut profil ya da akışın komünist eğilimi doğrultusunda daha toplumsal bir yönde ilerlemesi gerekiyor gibi görünüyor.

Blackstone’a göre su, ışık ve hava, “res communes”ler hâlâ “sürekli hareket halinde ve durmaksızın bir değişim içerisindedir” veya bir Fransız hukuk bilgininin sözleriyle “belirsiz ve kaçak bir niteliktedir”. Ancak ve ancak bugüne uzak bir planlama ve koordinasyon şartlarında bu “şeyleri” kullanabilmek teknik olarak yapılabilir duruyor.

Burada akılda tutulması gereken ilk şey, herhangi bir büyük geçişin normalin dışında bir ölçekte yatırım gerektirmesidir. Uzun vadede daha ucuz elektrik üretebilse de akışı yoğunlaştırmaya yönelik teknolojiler ancak yüksek başlangıç maliyetleriyle hayata

geçirilebilir. Rakamlar havada uçuyor -Uluslararası Enerji Ajansı (IEA), dünyanın yenilenebilir enerjilere geçmek için 2050 yılına kadar yılda 1 trilyon dolar harcaması gerektiğini söylüyor- ihtiyaç duyulan yatırımların muazzam olduğu ve sermayenin bu fikre ısınmadığı ise çok açık: 2012 yılındaki toplam harcama, IEA'nın öngördüğü seviyenin üçte biri kadardır. Kararlar özel aktörlerin eline bırakılırsa, tüm göstergeler çok az şeyin, çok geç gerçekleşeceği yönünde.

Bunun sebebi tabii ki dünyanın finans oyuncularının emrinde yeterli kaynağın olmaması değil, yüzlerce trilyon dolarları var. Ya da projelerin riskinden dolayı oyuna dahil olmak istememeleri değil, bütün servetleriyle dünyanın en tehlikeli bahislerini oynamaya hazırlar. Bunun sebebi, İsveçli araştırmacılar Robin ve Staffan Jacobsson'un iddiasına göre, finansallaşmanın dinamiklerinin, bir geçiş sürecinin özel yatırımcılar için tamamen elverişsiz hale gelmesidir; bu dinamikler onları bir güneş enerjisi şebekesi yada rüzgar türbinleri tarlası kurmaktansa anlık kar peşinde koşmaya itiyor. Ortalama hisse senetlerinin sadece yirmi iki saniyede satıldığı bir durumda, niçin akıştan gelecek olan düşük maddi değer için uzun süreli projelerin altına imza atsınlar ki?

Planlamanın Kaçınılmazlığı

Tek başına devletler yatırımları üstlenmeye uygunsa, yalnızca devletler ve diğer kamu otoriteleri -belediyeler gibi- yürütme kararlarını alabilir. Ancak Naomi Klein'in ayrıntılı olarak belirttiği gibi, neoliberalizmin tüm mantığı geçişin temel şartlarına aykırıdır: Neoliberalizmde yatırım için devlet kaynakları yerine halkın cebinden daha fazlası alınır; devlet müdahalesinin tam tersidir, devletler sistematik olarak piyasaları serbest bırakır ve sektörlerden bir bir vazgeçip onları özel kişilere devreder. Neoliberal tenvim altındaki hükümetler gibi, küresel ısınmanın büyüklüğünün farkına varan ve bu konuda kritik değişiklikler için çağrı yapan bilim insanları da kendi kendini yönetebilen (liberal) piyasaya müdahale etmenin -iklim geçiciliğinin kilit noktalarından biri - “epik bir tarihsel kötü zamanlama olgusu “ olduğu fikrine teslim olmuşlardı.

Bu görüşler daha az radikal düşünürler tarafından paylaşılmaktadır. Yenilenebilir enerjilere yönelik bir U dönüşü, yalnızca Jacobson ve Delucchi'nin “sınırlandırılmış” sözleriyle “geleneksel ekonomik teşviklerin ötesindeki uyumlu sosyal ve politik çabalar” yoluyla gerçekleştirilebilir. Komünist sempatisi ile neredeyse hiç suçlanmayan Anthony Giddens bi-

le, devletin “küresel ısınma üzerinde ciddi bir etki yapılırsa çağırılması gereken” güçlerinin olduğunu belirtiyor. Ekonomilerimizi hâkim olan paradigmalardan izin verdiğinden çok daha derin kesmek zorundayız ve iklim değişikliğinin sinyal -zaman- boyutu tam olarak algılandıktan sonra bu kesik daha da derinleşmelidir. Atmosfere ne kadar çok CO2 salınırsa, küresel ısınmayı sınırlamak için kapsam da o kadar küçük kalır.

Ancak, emisyonlar elbette hızlı bir şekilde artıyor; Mevcut tahminler, yirmi birinci yüzyılın ikinci on yılı boyunca yüzde 3'lük bir büyümenin devam ettiğini göstermektedir. Manevra savaşı için kullanılacak çok dar bir alana sahibiz. En sonki bilimsel fikir birliğine göre, küresel emisyonların 2020'den önce zirve yapması ve ardından yılda en az yüzde 3 oranında düşmesi bekleniyor- şu anki artış hızlarında patlama her zamanki gibi tamamen boş çıktı ve işler “eskisi gibi” gitmeye devam ediyor. Peki ya bahsedilen Zirve 2020'den sonra, belki de on veya yirmi yıl sonra gerçekleşirse? Bu durumda, herhangi biri hala 2 dereceyi hedef almaya cesaret ederse, emisyonların daha da vahşice kesilmesi gerekecektir. İklim değişikliğinin yıkıcı, değişmez aritmetiği budur.

Savaş Ekonomisine Doğru?

Eğer küresel emisyonlar yılda %3 oranında daralacaksa, zengin ulusların gelişmekte olan ülkelere yer açmak için %5-10 veya daha da fazla oranda daralması gerekebilir. Etki azaltma senaryoları konusunda uzman olan Kevin Anderson'a göre, insanlık emisyonlar 2045'ten önce sıfıra düşerse 2 derecenin altında kalma şansını elinde tutabilir, ancak daha sonra "uçmak, araba kullanmak, evlerimizi ısıtmak, cihazlarımızı kullanmak, temelde yaptığımız her şey, sıfır karbonla olmak zorundadır – ve not, sıfır karbon sıfır karbon demektir."

Anderson açıkça ifade ediyor: piyasa bunu yapmıyor. "Geleneksel piyasa ekonomisi, küçük (marjinal) değişiklikleri anlayabiliyor ve bu değişiklikleri yapmaya öncülük edebiliyor. Ancak iklim değişikliği ile küçük değişikliklerden bahsetmiyoruz; standart piyasa teorisi dünyasının dışında, çok büyük değişikliklerin olduğu bir dünyayla uğraşyoruz." Peki ya Alternatif? Anderson ve meslektaşısı Alice Bows "Planlı ekonomik durgunluk" iddiasındalar. Yüksek sesle söylemiyorlar, ancak planlı bir ekonomik durgunluk elbette nesnel olarak sermayeye karşı bir savaş oluşturacak.

Popüler bir benzetme, İkinci Dünya Savaşı'dır. Şimdiye kadar iklim politikaları hakkında en açık

görüşlü makalelerden birinde, Avustralyalı araştırmacılar Laurence L. Delina ve Mark Diesendorf, iklim değişikliğinin hızlı bir şekilde azaltılması için bir model olarak savaş zamanı mobilizasyonunu bir örnek ortaya koydu. Pearl Harbor'dan sonra muazzam bir savunma bütçesi toplayan Amerikan devleti, uçaklardan cephaneye kadar her şeyin üretimini planladı ve uyguladı. Hükümetin yürütme organı, ulusun kaynaklarını yönetti, emeği, talep edilen mülkleri, imalatçıları sözleşmeleri kabul etmeye zorladı, bazı malların üretimini feshetti -özellikle de şahsi arabalar- ve kısacası ekonomiyi tek amaç için harekete geçirdi: düşmanı yenmek. Görev, emisyonları yılda yaklaşık %10 oranında azaltmak olduğunda, "Düşük Karbonlu Geleceğe Geçiş İçin Özel Bir Bakanlık" kapsamında ekonomik karar alma gücünün benzer bir merkezileşmesinden daha azına ihtiyacı yoktur. Olağanüstü ayrıcalıklar göz önüne alındığında, bakanlığın fon toplayacağı, emeğin yönlendirileceği, ARGE'yi hızlandıracağı, hisse senedine dayalı sabit sermaye getireceği, otobüslerden CSP(Yek-odaklı güneş enerjisi santalleri) aynalarına kadar her şeyin seri üretimini organize edeceği ve akışın tam güçlerini kullanacağı belirtildi.

Ancak, İkinci Dünya Savaşı benzetmesinin de sınırları vardır. Büyük işletmelerin savaşa girmekten

kaybedecekleri çok az şey vardı. Akıma hemen Şu anda geçiş, fosil sermayesinin çıkarlarına karşı çıkan gler tarafından empoze edilmek zorundadır: ortada bunu talep eden bir kitle hareketi yoksa “hkmetlerin hayati tehlike oluŐturan iklim felaketleri meydana geldiğinde bile acil durum hafifletmesi yapacağı öngörülmüyor.” Bazı aktörler için, planlı bir ekonomi mutlak bir suistimaldir. Bu fikirle savaŐacaklar ve sonunda su baskını veya kuraklık gelecek.

El Frenini ekmek

Naomi Klein’a göre: “Biz sıkıŐıp kaldık, çünkü bize felaketi nleme Şansını verecek olan en iyi eylemler -büyük çoğunluğun yararına olacak- elit bir azınlığı son derece tehdit ediyor”. Bu noktadan bakıldığında iklim değişikliği; iki yüzyıllık fosil sermayesinin altında yatan sosyal güç ilişkilerinin perdesinin kaldırılmasıyla servetlerinin yok edilmesi anlamına gelir. Bu da yunanca apokalyptein (kıyamet) kelimesinin tam anlamıyla karŐılıđıdır. Gerçek, uzun zamandır saklandı; günümüz, uzun zamandır neler olup bittiğinin anlamını ortaya çıkarıyor. Walter Benjamin’in Tarih Meleğinde (Angelus Novus) geçtiği gibi “bize bir olaylar zinciri gibi görünenleri, o tek bir felaket olarak görür, yıkıntıları durmadan st üste yı-

ğıp ayaklarının önüne fırlatan bir felaket.” Theodor Adorno -“normallik ölümdür”- aynı fikirdeler, korkunun sonsuzluğu “yeni formlarının her birinin eskisini abarttığı gerçeğini” gösterdiğini vurguluyor. Sabit olan, çekilen ıstırabın boyutu değildir, cehenneme doğru ilerleyiştir: bu da, uzlaşmazlıkların yoğunlaştırılması tezinin anlamıdır”.

En başından itibaren, en küçük ölçekte -sıcak fabrikada, dumanlı caddede, patlayıcı madde yüklü madende- bir düzen ortaya çıktı -bazıları ilerleme olarak adlandırdığımız fırtınadan uzaklaştı, bazıları ise servetlerine servet kattı- daha sonra bu düzen büyüdü ta ki iklim bilimcileri bunu bir bütün olarak kendiliğinden benzer bir fırtınanın yayıldığı biyosferde keşfedinceye kadar. İklim değişikliğinin her etkisi, şimdiye kadar gizlenmiş geçmişin bir kısmını ortaya çıkarır.

Neden kaybedilmiş bir davaya girilir? Şüpheciler iklim değişikliğine karşı mücadeleyi sorgulayabilir. Fakat bir yenilgi konumundan savaşmak yeni bir şey değil: küresel ısınmanın kendisi kaybedilmiş davaların bir toplamıdır. Komünar ve Ludistler ve makine kırıcılar ve sayısız diğer kaybolan meydan okuyucular, geçmişin en son tezahürü olma iddiasıyla “tehlike anımı” aşırı ve eşi benzeri görülmemiş bir şekilde yeniden düşünmemizi tavsiye ediyor. Veya Benjamin’in olağanüstü vizyoner sözleriy-

le: “Geçmişte umut kıvılcımını yakabilecek tek tarihçi, ölülerin bile muzaffer olursa düşmandan korunamayacağına kesin olarak ikna olmuş kişidir. Ve bu düşman hiçbir zaman muzaffer olmaktan vazgeçmedi”.

Anarşist Kütüphane

Andreas Malm
Fişleri Çekme Zamanı
28.07.2019

04.05.2020 tarihinde
[http://patikaekoloji.org/fisleri-cekme-zamani-
andreas-malm-cev-burak-aktas/](http://patikaekoloji.org/fisleri-cekme-zamani-andreas-malm-cev-burak-aktas/) 'den
alındı.
(Çev. Burak Aktaş)

tr.anarchistlibraries.net